

Analysis of the attitude of governments in favor and against of Chinese government policies towards Xinjiang Muslims

Received: 2020-07-28

Accepted: 2021-09-07

Hassan Khosravi *

Since the occupation of Xinjiang by the Manchu Empire and its formal annexation in 1949 by Mao Zedong, the leader of the Chinese revolution, many challenges and tensions have arisen between the government and the Muslims of the autonomous region. The fight against the three demons, namely the fight against terrorism, extremism and separatism, has increased since 2014. Therefore, within the framework of the mentioned plan, by adopting the policy of restricting the rights of the Muslim minority in this region, the government established ideological and political retraining camps, which faced a global reflection of the pros and cons. The purpose of this study is to investigate the practice of governments for and against the Chinese government plan, which has been done using a descriptive-analytical method. The results of the study show that the Chinese government has covered up and abused the rights of the Xinjiang Muslim minority by covering up and abusing the global anti-terrorism plan; The countries that support the plan, in order to maintain their ties and interests with China, while supporting the plan, see it as protecting the rights of Muslims, increasing security and reducing terrorism. Opposition groups, on the other hand, argue that the Chinese government's policy of reducing terrorist activity has led to blatant violations of human rights and the rights of Muslim minorities, especially the Uighurs.

Keywords: Terrorism, Chinese Muslims, Xinjiang, Uighur, Religious Minorities.

* Associate Professor, Department of Public Law, Payam-e Noor University, Tehran, Iran (hkh.be82@yahoo.com).

تحلیل رویکرد دولت‌های موافق و مخالف سیاست‌های دولت چین نسبت به مسلمانان شین جیانگ

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۷

تاریخ تأیید: ۱۴۰۰/۶/۱۶

حسن خسروی *

از زمان تصرف منطقه شین جیانگ توسط امپراتوری منچو و الحاق رسمی در سال ۱۹۴۹ توسط مائوتسه تونگ، رهبر انقلاب چین، چالش‌ها و تنش‌های بسیار زیادی بین دولت و مسلمانان این منطقه خودمختار ایجاد شد و متعاقباً در جهت اجرای طرح دولت چین در مبارزه با سه شیطان، یعنی مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی و جدایی‌طلبی، از سال ۲۰۱۴ بر حجم این تنش‌ها افزوده شده‌است. لذا دولت در چارچوب طرح مذکور، با اتخاذ سیاست محدودسازی حقوق اقلیت مسلمان این منطقه، اردوگاه‌های بازآموزی عقیدتی و سیاسی تأسیس نمود که با انعکاس جهانی موافقان و مخالفان مواجه گردید. هدف پژوهش حاضر، بررسی رویه دولت‌های موافق و مخالف طرح دولت چین بوده که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی انجام شده‌است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دولت چین در پوشش طرح جهانی مبارزه با تروریسم و با سوءاستفاده از آن، موجبات نقض حقوق اقلیت مسلمانان شین جیانگ را فراهم آورده‌است؛ کشورهای موافق این طرح ضمن حمایت از این طرح، آن را در جهت صیانت از حقوق مسلمانان، افزایش امنیت و کاهش تروریسم می‌دانند. درمقابل، دولت‌های مخالف معتقدند که سیاست اتخاذی دولت چین، ضمن کاهش فعالیت‌های تروریستی، منجر به نقض آشکار حقوق بشر و حقوق اقلیت‌های مسلمان به‌ویژه ایغورها گردیده‌است.

کلیدواژه‌ها: تروریسم، مسلمانان چین، شین جیانگ، ایغور، اقلیت‌های دینی.

* دانشیار گروه حقوق عمومی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (hkh.be82@yahoo.com).

شین جیانگ^۱ بزرگ‌ترین استان خودمختار چین است که با هشت کشور فدراسیون روسیه از شمال، مغولستان و قزاقستان از شمال غربی، قرقیزستان و تاجیکستان در غرب و همچنین افغانستان، هند و پاکستان در جنوب غربی مرز مشترک دارد. شین جیانگ می‌تواند پل ارتباطی چین با جمهوری‌های آسیای میانه و سایر کشورها در منطقه قفقاز باشد. تعاملات سیاسی دولت چین با مسلمانان استان شین جیانگ به‌عنوان یک مسئله بسیار بحث‌برانگیز در اکثر محافل سیاسی و نهادهای حقوق بشری در چند سال اخیر به‌ویژه از سال ۲۰۱۴ تلقی می‌شود؛ روابط سیاسی چین با مسلمانان استان خودمختار شین جیانگ (ترکستان شرقی - ایغورستان)، که عمدتاً از قوم ایغور هستند، همواره پرچالش بوده‌است. اکثر مسلمانان چین در این منطقه زندگی می‌کنند. در گذشته این منطقه جدای از چین بود، اما در سال ۱۸۸۴م در دوره امپراتوری منچو، تحت تصرف امپراطوری چین قرار گرفت، ولی همچنان مستقل اداره می‌شد. در نهایت در سال ۱۹۴۹ توسط مائوتسه تونگ، رهبر انقلاب چین، رسماً به سرزمین چین ضمیمه شد. در حال حاضر، شین جیانگ به‌عنوان یک استان یا منطقه خودمختار، تحت نظارت دولت مرکزی چین اداره می‌شود.

متعاقب تسلط دولت چین بر این منطقه و تمایلات شدید دولت به تصرف منابع غنی نفت و گاز و دسترسی به مسیر استراتژیک جاده ابریشم در جهت تقویت روابط سیاسی و تجاری خود با همسایگان، مورد توجه جدی قرار گرفت. همچنین با ادعای دولت چین مبنی بر مبارزه با افراط‌گرایی اسلامی و مبارزه با تروریسم، زمینه اختلافات حزب کمونیست با مسلمانان پایه‌ریزی شد و بعدها در قالب حوادث تلخ درگیری و محدودسازی مسلمانان و محرومیت آن‌ها از حقوق اقلیت‌های مذهبی، ارزش‌ها و هنجارهای اسلامی، چهره جدید و ناخوشایندی به‌خود گرفت. گرایش‌های استقلال‌طلبی، حوادث تروریستی و وقایع متعدد از سال ۱۹۹۰ به بعد در مناطق مختلف چین توسط شاخه تروریستی ایغورها، در قالب حزب ترکستان شرقی گسترش یافت. مقابله خشونت‌آمیز دولت مرکزی با این حوادث به‌ویژه در سال‌های ۲۰۰۸، ۲۰۰۹ و ۲۰۱۴ در کنار جدی‌شدن برنامه جهانی مبارزه با تروریسم، باعث شد تا دولت چین اقدامات اساسی و گسترده‌ای علیه افراط‌گرایی قومی، مذهبی و تروریسم با محوریت محدودسازی و کنترل جریان‌های اسلامی در استان

شین جیانگ طراحی نماید. در سال ۲۱۰۷ دولت چین طرحی را با عنوان «بازآموزی حرفه‌ای و آموزشی» علیه مسلمانان ایغوری در قالب برنامه جهانی مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی و جدایی‌طلبی توجیه و اجرا نمود. اجرای این طرح به تأسیس اردوگاه‌های بازآموزی عقیدتی، سیاسی، شغلی و ایجاد محدودیت‌های بسیار گسترده بر آزادی‌های مذهبی و نقض حقوق بنیادین مسلمانان انجامید. طرح دولت چین با دو رویکرد موافقان و مخالفان از طرف دولت‌ها، نهادهای حقوق بشری و سازمان ملل متحد مواجه شد.

هدف اساسی این پژوهش، توصیف و تحلیل چالش‌های دولت چین با مسلمانان در شین جیانگ ناشی از اجرای برنامه چندبعدی مبارزه با تروریسم در ظاهر امر و در عمل، اعمال محدودیت‌های شدید بر حقوق اقلیت مذهبی مسلمان است؛ لذا این پرسش مطرح می‌شود که دلایل دولت‌های موافق و مخالف سیاست‌های دولت چین نسبت به مسلمانان شین جیانگ چیست؟ فرض بر این است که سیاست‌ها و اقدامات دولت چین نسبت به مسلمانان شین جیانگ از منظر دولت‌های مخالف، به دلیل سوءاستفاده از طرح مبارزه با تروریسم و رشد افراط‌گرایی مذهبی، مغایر حقوق اقلیت‌های مذهبی است؛ از سوی دیگر، به زعم دولت‌های موافق، سیاست‌های دولت چین در قبال مسلمانان این منطقه در مبارزه با تروریسم، موجب افزایش امنیت و رفاه مسلمانان و کاهش اندیشه‌های افراط‌گرایی و گرایش‌های تروریستی شده است. این نوشتار، به موضوعاتی چون جایگاه مسلمانان در چین، ریشه اختلافات این دولت با مسلمانان، سیاست‌های اتخاذی دولت چین در خصوص مسلمانان منطقه شین جیانگ، تحلیل رویکرد دولت‌های مخالف و موافق طرح دولت چین پرداخته است.

۲- جایگاه مسلمانان در منطقه شین جیانگ

چین یکی از کشورهایی است که قومیت‌های زیادی دارد. براساس گزارش‌های رسمی ارائه شده به نهادهای حقوق بشری سازمان ملل متحد (CERD, 2019, P. 3-4)، ۵۶ قومیت محلی و ملی در این کشور فعال هستند. قوم اصلی در چین «هان» نام دارد و اصالتاً چینی خوانده می‌شود. جمعیت مسلمانان در کل سرزمین چین بین ۵۰ تا ۷۰ میلیون نفر تخمین زده می‌شود. اکثر مسلمانان در استان شین جیانگ زندگی می‌کنند. اقلیت مسلمان این کشور، حدود ۱۰ فرقه هستند که عبارتند از: اقوام خویی، ایغور، قزاق، تانار، ازبک، سالار، دانگ جیانگ، بائوان، قرقیز و تاجیک. خویی‌ها بیشترین تعداد مسلمان و ایغورها دومین اقلیت مسلمان هستند. مسلمانان حدود دو درصد از جمعیت چین را تشکیل

می‌دهند (وزارت امور خارجه، ۱۳۶۸، ص. ۱۴).

در اواخر قرن نهم و اوایل قرن دهم میلادی و هم‌زمان با حاکمیت سلسله سامانیان (۹۹۹-۸۴۰)، اسلام در منطقه شین‌جیانگ گسترش یافت و مردم ایغور به آیین اسلام درآمدند. استان خودمختار شین‌جیانگ تقریباً معادل سرزمین ایران و یک ششم کل مساحت چین واقع در غرب این کشور است که جمعیتی حدود ۳۰ میلیون نفر دارد. بافت جمعیتی استان شین‌جیانگ متشکل از ۴۵ درصد ایغور، ۴۰ درصد قوم چینی هان و مابقی از سایر اقوام است. قوم مسلمان ایغور این منطقه را ایغورستان یا ترکستان شرقی نامیده‌اند و دولت چین *ماند/ارین*، آن را شین‌جیانگ (یعنی تبعه، سرزمین و مرز جدید) می‌خواند. اکثر قاطع مسلمانان این استان، سنی مذهب هستند (حدود ۹۹ درصد) و در مرکز این استان، (ارومچی) و سایر شهرها پراکنده‌اند. ایغورها در کشورهای قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان، ترکیه و غیره نیز زندگی می‌کنند (گلدنی، ۱۳۸۵، ص. ۷۵؛ امام، ۱۳۹۷، صص. ۱۰-۳۵). در لغت‌نامه دهخدا از ترکستان شرقی و ایغور نام برده شده‌است:

ترکستان چین سرزمین وسیعی است که در مغرب چین قرار دارد. ایغور (ایغور، ایغر، ایغورها) قوم آسیایی ترک‌نژاد که اول‌بار در قرن هفتم میلادی در اطراف رود جیحون سکنی گزیدند و اهمیت یافتند. چندین شهر بنا کردند که از جمله قراقوروم است. ایغورها به سرعت قلمرو خود را بسط دادند و در اوایل قرن هشتم، تمام مغولستان را از دست سلسله تانگ خارج نمودند و مملکتی تأسیس کردند که از ۷۴۵ تا ۸۵۶ م دوام یافت. سپس به ترکستان شرقی و به قسمت‌هایی از سرزمین ایالت کنونی شین‌جیانگ مهاجرت کردند. در آنجا مملکت دیگری تأسیس نمودند که در قرن ۱۳ م مقهور مغول‌ها گردیدند. امروز قسمت زیادی از سکنه شین‌جیانگ به زبان ایغوری تکلم می‌کنند و ممکن است از اعقاب ایغورها باشند (دهخدا، ۱۳۹۹: ۱).

ایغورها در اثر هم‌جواری با جاده ابریشم و ارتباط با مسلمانان، به تدریج از قرن دهم میلادی به دین اسلام روی آوردند و بیشتر آن‌ها تا قرن شانزدهم به‌عنوان مسلمان شناخته شدند. اسلام از آن‌زمان نقش مهمی در فرهنگ و هویت ایغور ایفا کرده‌است (مرادزاده، ۱۳۸۲؛ عباسی و خسروی، ۱۳۹۸، صص. ۲۱-۵۰). گزارش‌های اخیر حقوق بشری حاکی از آن است که جمعیت مسلمانان ایغوری که در کانون اقدامات چین قرار گرفته‌اند، جمعیتی حدود ۱۱ میلیون نفر را شامل می‌شوند (Wye, 2018, P.2). امور دینی، به‌ویژه دین اسلام، تحت نظارت و کنترل سازمان امور ادیان چین و مبتنی بر سیاست‌های

حزب کمونیست است؛ دولت مرکزی عامدانه به دنبال عرضه یک اسلام بی‌خطر و مسالمت‌آمیز با تفکرات حزب حاکم کمونیست بوده است. به عبارتی، حکومت چین در پی ارائه اسلامی شبیه اندونزی و یا مالزی، برای مسلمانان چین است (پایگاه خبری حوزه، ۱۳۹۶).

بافت جمعیتی مسلمانان با محوریت قوم ایغور در منطقه شین جیانگ را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: ۱- مسلمانان عادی که مطابق آیین اسلامی و در رویکردی مسالمت‌آمیز با چینی‌ها و سایر اقوام در حال زندگی هستند؛ ۲- جدایی طلبانی که با توجه به ریشه‌های تاریخی و قومی‌شان، ادعای استقلال این منطقه و جدایی از چین را دارند؛ ۳- گروه‌های تروریستی تحت حمایت برخی از دولت‌ها که در قالب «حزب ترکستان اسلامی» در داخل و خارج از چین فعالیت دارند و همکاری‌های گسترده‌ای با گروه‌های القاعده و طالبان در افغانستان و داعش و گروه‌های تکفیری در سوریه داشته‌اند و به «داعش‌های چینی» معروف‌اند. این گروه از سوی آمریکا و انگلیس در فهرست گروه‌های تروریستی قرار گرفته‌اند.

۳- ریشه اختلافات دولت چین با مسلمانان شین جیانگ (قوم ایغور)

اقدامات اخیر چین به‌ویژه از سال ۲۰۱۷ با اعمال محدودیت‌هایی بر مسلمانان در استان شین جیانگ، به واکنش‌های جامعه جهانی انجامیده است. در کنکاشی مختصر می‌توان ریشه اقدامات چین را در بستر تاریخی و اختلافات دیرینه دولت با مسلمانان ایغور و ادعای تاریخی آنان بر این منطقه جستجو نمود. به نظر می‌رسد ایغورهای مسلمان در طول سال‌ها تعامل، کنش و واکنش‌های متعدد، سیاست‌های دولت سوسیالیستی - کمونیستی چین را نپذیرفته‌اند؛ دولت چین نیز پذیرای این قومیت، با فرهنگ و باورهای متفاوت نبوده است. هرچند دولت چین با اعلام استقلال نسبی در قالب «منطقه خودمختار» تلاش نمود از این تنش‌ها بکاهد، اما ظاهراً این استقلال نسبی با ایجاد مشکلاتی دیگر، به اعمال مقررات سخت‌گیرانه و محدودیت‌های گسترده‌ای بر این قوم و بروز چالش نقض حقوق بشر در سطح جهانی منجر شد. چگونگی برخورد دولت چین با اقوام مسلمان را می‌توان در سه دوره توصیف نمود:

الف) قبل از انقلاب فرهنگی: اعلام استقلال ترکستان شرقی (ایغورستان مسلمان) در سال‌های ۱۹۳۳ و ۱۹۴۴ با هدایت و مدیریت ایغورها و سرکوب گسترده آن‌ها توسط دولت چین.

ب) دوران انقلاب فرهنگی (از ۱۹۴۹ تا ۱۹۷۹): سیاست‌های سخت‌گیرانه و مبارزه‌های

ضددینی بین سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۹، تبلیغ حزب کمونیست تحت رهبری «جیانگ‌زمین»^۱ ممنوعیت فعالیت‌های مذهبی، اعمال محدودیت‌های فراوان، سیاست چینی‌سازی حداکثری مسلمانان، آزار و شکنجه مبلغان دینی، تغییر بافت جمعیتی و انتقال «قوم‌هان» به استان شین‌جیانگ و اعمال سیاست‌های ترویج وحدت فرهنگی چینی.

ج) دوران بعد از انقلاب فرهنگی (از ۱۹۸۰ به بعد): سیاست منعطف و اعطای استقلال و آزادی مذهبی بیشتر، رویکرد لیبرالی، نگرش توسعه‌محور، دل‌جویی از خسارات وارده به مسلمانان، تأسیس مساجد و مراکز مذهبی، رونق اقتصادی، آزادی فعالیت‌های مذهبی تا زمانی که اغتشاشات جدایی‌طلبانه از سال ۱۹۹۶ آغاز شد.

در دوره سوم، با رشد گرایش‌های استقلال‌طلبی و افراط‌گرایی که منجر به تنش‌هایی از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۴ شد، شاهد افزایش تظاهرات، اعتصابات، وقایع تروریستی، اعلام موجودیت «حزب تروریستی ترکستان شرقی»، تأسیس «کنگره جهانی ایغورها» در آلمان و رفتار خشونت‌آمیز دولت چین هستیم. لذا در این دوره، مسلمانان ایغوری بیشترین تنش‌ها را با دولت پیدا کردند. دولت چین با بازگشت به سیاست سخت‌گیرانه دوران انقلاب فرهنگی، سیاست چینی‌سازی کامل قوم ایغور و سایر مسلمانان را درپیش گرفت؛ همچنین سیاست جدید مبارزه با سه شر یا سه شیطان یعنی «تروریسم، افراط‌گرایی و استقلال‌طلبی»^۲ را آغاز نمود.

به‌همین منظور و درجهت اجرای برنامه و سیاست مذکور، قانون مبارزه با تروریسم در ۲۷ دسامبر ۲۰۱۵ در مجلس ملی چین به تصویب رسید و با ارائه تعریف گسترده‌ای از «تروریسم» و «فعالیت‌های تروریستی» در ماده ۳۱۳، محدودیت‌های آزادی رفت‌وآمد و اعتقادات مذهبی را ایجاد کرد. همچنین آیین‌نامه اجرایی خاصی توسط منطقه خودمختار شین‌جیانگ با ابتکار حزب کمونیست در ۹ اکتبر ۲۰۱۸ به تصویب رسید و دایره مبارزه با تروریسم را به مبارزه با «افراط‌گرایی دینی و قومی» گسترش داد. درواقع به موجب ماده ۱۴ این آیین‌نامه، «ارتباط مستقیمی بین اعمال مذهبی، رشد افراط‌گرایی و تروریسم برقرار شد.» (PCXUA, 2018)

1. Jiang Zemin
2. Battling the 'three evil forces': terrorism , religious sextremism and separatism

سیر تاریخی شکل‌گیری اختلافات میان این دو به تأسیس اولین جمهوری ترکستان شرقی در سال ۱۹۳۳ بازمی‌گردد که سال بعد سرکوب شد. در سال ۱۹۴۴ شورشی ایلی منجر به اعلام دومین جمهوری ترکستان شرقی شد که با کمک اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۴۹ از بین رفت و مجدداً چین بر این منطقه مسلط شد. پس از شکل‌گیری منطقه خودمختار شین‌جیانگ در سال ۱۹۵۵، دولت برای از بین‌بردن انگیزه استقلال‌طلبی و برهم‌زدن ترکیب جمعیتی، دست به انتقال قوم «هان» به شین‌جیانگ زد. از دهه ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰، با افزایش جمعیت «هان» از ۷ درصد به ۴۰ درصد، تنش‌های قومی تشدید شد. در اواخر دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ بسیاری از ایغورها، قزاق‌ها و سایر اقلیت‌ها از کشور فرار کردند.

تنش میان قوم مسلمان و دولت چین با ورود ایغورها به افغانستان برای کمک به شوروی و متقابلاً کمک دولت چین به مجاهدان افغان در مقابل شوروی رنگ تازه‌ای به خود گرفت. این تنش به استان شین‌جیانگ کشیده شد و در طول دهه ۱۹۸۰ و متأثر از این تقابل، مسلمانان ایغوری چندین تظاهرات علیه دولت چین به راه انداختند. متعاقب آن، رویه و سیاست چین در قبال ایغورها تغییرات عمده‌ای کرد و به سمت محدودسازی بسیار سخت علیه این قوم و برخی اقوام نظیر قرقیز و قزاق هم پیش رفت که بیشتر در قالب نقض آزادی‌های مذهبی و حقوق بشر جلوه‌گر شد.

اعمال محدودیت‌های بیشتر و عدم اعتماد به قوم ایغور، باعث تنش‌ها و درگیری‌هایی شد که از دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۴ اوج گرفت. در این دوران، شاهد تظاهرات و برخوردهای شدیدی بین طرفین هستیم. فعالیت‌های تروریستی و آشوب از طرف شاخه ایغورهای تروریست و جدایی‌طلب و کشتار قوم هان، نیروهای دولتی، پلیس و حتی مسلمانان زیاد می‌شود و از آن طرف، دولت چین با اعمال انواع محدودیت‌های قومی و مذهبی به خشونت، مجازات، سرکوب، زندان و اعدام دست زد. در این دوران سخت و پرتنش، بیشتر از ۵۰ حادثه تروریستی در نقاط مختلف چین اتفاق افتاد که بیشترین آن در سال ۲۰۱۴ بود. در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ نیز حوادث دیگری رخ داد اما کمتر از قبل بود. آثار تنش‌ها به خارج چین نیز سرایت کرد.

این برخوردها به سردی تعاملات دولت چین با این منطقه خودمختار از دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۷ انجامید و خصومت دیرینه مبنی بر استقلال و خودمختاری سرزمینی افزایش یافت؛ چرا که قوم ایغور با ادعای تاریخی حکمرانی بر این منطقه، خود را مستقل از فرهنگ و

تمدن چینی و آنها را اشغال‌گر سرزمین خود می‌دانند. به عبارتی، شاید چین توانسته باشد حاکمیت خود بر این منطقه را به کرسی بنشانند و بر جسم و خاک آن‌ها حکومت کند، اما در تسلط بر روح و قلب آن‌ها ناکام بوده‌است. لذا این دعوی قدیمی و تاریخی همچنان باقی مانده‌است و گاهی با چهره جدیدی رخ می‌نماید.

۴- اهداف دولت چین در رویارویی با ایغورها

با آغاز سیاست جدید چین علیه مسلمانان در منطقه شین‌جیانگ از سال ۲۰۱۴ و شدت آن در سال ۲۰۱۷، فرایند چینی‌سازی حداکثری مسلمانان ایغور در دستور کار حزب کمونیست قرار گرفت؛ این سیاست و طرح جدید دو هدف کوتاه‌مدت و بلندمدت را دنبال می‌نماید:

۴-۱) اهداف کوتاه‌مدت

اهداف کوتاه‌مدت دولت چین در اتخاذ سیاست‌های انقباضی علیه مسلمانان و ایغوری‌های ساکن شین‌جیانگ عبارتند از: خشکاندن ریشه‌های تروریسم، سرکوب و نابودی فعالیت‌های تروریستی هدایت‌شده از طرف حزب ترکستان شرقی که مورد حمایت بازیگران خارجی هم هستند؛ از بین بردن اندیشه‌ها و فعالیت‌های جدایی‌طلبی در داخل و خارج از کشور؛ ریشه‌کن کردن اندیشه‌ها و عقاید متعصبانه، افراط‌گرایی و تکفیری.

۴-۲) اهداف بلندمدت

دولت چین در سیاست «مبارزه با سه شیطان» اهداف بلندمدتی را نیز دنبال می‌کند. چینی‌سازی مسلمانان، پرورش نسل جدیدی از مسلمانان با رنگ و بوی فرهنگ و زبان چینی، پرورش مسلمانانی عادی و بی‌خطر و ساکت، استحاله در فرهنگ و تمدن چینی، از بین بردن قومیت‌گرایی، تأکید و تمرکز بر سیاست وحدت ملی و یکپارچه‌سازی ملت و نابودی یا کم‌رنگ نمودن تدریجی فرهنگ و ارزش‌های اسلامی اهداف بلندمدت موردنظر دولت چین هستند.

۵- سیاست‌های اتخاذی دولت چین نسبت به مسلمانان شین‌جیانگ

با پذیرش این که کشمکش‌ها بین ایغورهای مسلمان سابقه تاریخی و دیرینه‌ای دارد و همواره در دوره‌های مختلف منشأ بحران‌هایی برای دولت چین شده‌است، این دولت با ارائه طرحی اساسی در سال ۲۰۱۵ و اجرای عملی آن در سال ۲۰۱۷، تصمیم گرفته‌است که این موضوع را به‌زعم خود برای همیشه حل کند. سیاست و طرح جدید دولت عبارت است از: «چینی‌سازی مسلمانان با تمرکز بر قوم ایغور» و در رویکردی حداقلی تبدیل

آن‌ها به مسلمانان عادی و شهروندان خوب و مطیع و در رویکرد حداکثری آرمان‌گرایانه، به‌دنبال چینی‌سازی آنان است.

سیاست و طرح جدید چین در قالب مبارزه با سه شیطان، طراحی و توجیه شده‌است. چین با درپیش گرفتن این خط‌مشی، به‌دنبال رسیدن به چندین هدف بود که در مباحث پیشین در قالب اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت بیان شد. اما این طرح، قالب‌ها و رویه‌های مختلفی دارد که با ترکیبی از مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی، جدایی‌طلبی (جنبه مثبت) از یک طرف و نقض حقوق بشر (جنبه منفی) از طرف دیگر همراه شده‌است. در واقع سیاست‌مداران چین با استفاده از موقعیت مناسب مبارزهٔ جامعهٔ جهانی با تروریسم، ضمن اقدام علیه فعالیت‌های تروریستی، هدف پنهان خود، چینی‌سازی مسلمانان، را دنبال می‌کند. بعد از یازدهم سپتامبر ۲۰۱۱ و مشخص شدن این که بیست نفر از زندانیان زندان گوانتانامو ایغوری هستند، دولت چین به بهانه مبارزه با تروریسم، مسلمانان ایغور را مورد تاخت‌وتاز قرار داد.

طرح و سیاست چین در قبال مسلمانان با تمرکز بر قوم ایغور، قزاق و قرقیز با توجیه «مبارزه با سه شیطان» که منشأ چالش‌های حقوق بشری است، براساس اسناد ۴۰۰گانهٔ فاش‌شده، معروف به «اسناد شین‌جیانگ» (Ramzy & Buckley, 2019) بود که در سال ۲۰۱۹ توسط یکی از منابع داخلی حزب کمونیست به نیویورک تایمز ارسال شد؛ گزارش‌های مستند نهادهای حقوق بشری و برخی دولت‌های غربی دارای ابعاد، اشکال و روش‌های متنوع و متعدد ذیل است:

۵-۱) تأسیس اردوگاه‌های بازاندیشی عقیدتی، سیاسی و حرفه‌ای

دولت چین به‌طور علنی از ۲۵ ژانویه سال ۲۰۱۸ فرستادن مسلمانان به «اردوگاه‌های بازآموزی اجباری» را آغاز نمود. این اردوگاه‌ها تحت شرایط ویژه و با سیستم حاکم بر زندان‌ها مدیریت می‌شوند. براساس گزارش‌ها، اسناد، فیلم‌ها و مصاحبهٔ افراد بازداشت شده، که مبنای قطعنامه‌های حقوقی بشری نیز قرار گرفته‌است، با ایجاد بیش از ۱۰۰ اردوگاه، بیش از یک میلیون مسلمان در این اردوگاه‌ها مورد بازآموزی عقیدتی و سیاسی قرار گرفته بودند. با انتشار «اسناد شین‌جیانگ» دولت چین به اجبار با اعتراف به وجود چنین اردوگاه‌هایی، آن‌ها را صرفاً محلی برای بازآموزی شغلی و نه شکنجه و بازداشت معرفی کرد.

۱۵۵ افرادی به اردوگاه فرستاده می‌شوند که حزب کمونیست چین تشخیص دهد که با

یکی از مصادیق سه‌گانه شیطانی مرتبط می‌باشند و شامل همه سنین اعم از کودکان نیز می‌شود. در این اردوگاه‌ها اقدامات مختلفی نظیر بازداشت، کار اجباری، حبس، بازجویی، آموزش زبان چینی، آموزش حرفه، فرهنگ چینی و آموزه‌های کمونیستی، شست‌وشوی مغزی، بازآموزی عقیدتی و سیاسی، کنترل و نظارت پلیسی و امنیتی صورت می‌گیرد. دوره اردوگاه معمولاً یک‌سال و حتی بیشتر طول می‌کشد. بعد از گذراندن آن نیز، افراد کاملاً تحت کنترل هستند و یا در یکی از کارخانه‌ها و شرکت‌های تولید کالای چینی مشغول کار می‌شوند و حق خروج از آنجا را ندارند.

۵-۲) تخریب مساجد و مراکز مذهبی

تصاویر ماهواره‌ای نشان می‌دهند که در طول اجرای این سیاست، بیش از ۲۰ مسجد، مراکز مهم مذهبی، بافت سنتی و مذهبی شهرهای استان شین‌جیانگ تخریب شده‌است.

۵-۳) تأسیس مدارس شبانه‌روزی چینی

دولت چین با هدف مهندسی فرهنگی و تغییر سنت‌ها و باورهای مسلمانان و پرورش نسل جدید مطابق آیین چینی، مدارس شبانه‌روزی اجباری رایگان برای کودکان مسلمان تأسیس نموده‌است. برنامه درسی و آموزشی این مدارس به‌مانند قوم هان، چینی و انجام هرگونه رفتار و اعمال مسلمانی ممنوع است. این اقدام با هدف بازآموزی و جدا کردن کودکان از ریشه‌های فرهنگی و دینی اقلیت مسلمان ایغور صورت می‌گیرد. این دانش‌آموزان هر دو هفته یک‌بار می‌توانند خانواده‌های خود را ملاقات نمایند.

۵-۴) به‌کارگیری اجباری مسلمانان در شرکت‌ها و کارخانه‌های چینی

بسیاری از بازداشت‌شدگان بعد از اتمام دوره بازآموزی، مجبور به کار در یکی از شرکت‌های تجاری، کارخانه‌ها و مؤسسه‌های تولیدی چین با حقوق ماهانه حداکثر ۲۵۰ دلار هستند و حتی برخی از آن‌ها حق خروج و ارتباط با دنیای خارج را ندارند.

۵-۵) تعطیلی مناسبت‌ها و مراسم‌های مذهبی

اجرای بسیاری از احکام اسلامی در ملاءعام و استفاده از عبارات اسلامی در کوچه و بازار ممنوع است. نماز جماعت بسیار محدود و با ترکیب کهنسالان برگزار می‌شود و امامان جماعت باید اسامی شرکت‌کنندگان در نماز را به پلیس اعلام نمایند. بسیاری از اعمال مذهبی و قومی می‌تواند در ردیف رفتارهای «افراط‌گرایانه» تفسیر و به‌شدت با آن مخالف شود.

۵-۶) حذف شعائر و نشان‌های اسلامی

دولت چین اکثر نمادها و نشان‌های اسلامی را از شهرها و اماکن مذهبی حذف نموده است؛ (مثل حذف ستاره و هلال از سر در مساجد) علائم و تصاویر مذهبی در زندگی مردم دیده نمی‌شود. استفاه از ریش بلند برای مردان یا حجاب خاص و کاملاً پوشیده اسلامی برای زنان ممنوع شده است.

۵-۷) اعمال محدودیت‌ها و سلب آزادی‌های مذهبی

دولت چین با ادعای مبارزه با افراط‌گرایی و خشکاندن ریشه‌های تروریسم و تعصبات مذهبی و قومی، بیشتر فعالیت‌های مذهبی اعم از مناسک ماه رمضان و حج، مراسم سوگواری یا اعیاد مذهبی را محدود نموده است.

۵-۸) استفاده از سیستم‌های هوشمند پیشرفته در کنترل شهروندان ایغوری

قطع ارتباط ایغورها با خارج از کشور اعم از منع مکالمه و اعمال فیلترینگ اینترنت، جمع‌آوری اطلاعات کامل افراد و ثبت در پایگاه‌های اطلاعاتی، انجام آزمایش‌های انگشت‌نگاری و DNA، نصب دوربین در کلیه مکان‌های شهر حتی منازل، نصب برنامه‌های جاسوسی در گوشی‌های موبایل، کنترل و بارزسی در هر جای شهر، استقرار پایگاه‌های پلیس، نصب کد QR بر درب خانه‌ها و آپارتمان‌ها که پلیس به راحتی می‌تواند تصاویر ساکنان را ببیند، گوشه‌ای از کنترل‌های هوشمند و سیستمی حاکمیت علیه اقلیت ایغوری در داخل و خارج از کشور است (Global Information Society Watch, 2019, P.3-6).

۵-۹) بازگرداندن اجباری پناه‌جویان یا مقیمان ایغوری در خارج از کشور

چین با اعمال فشار به کشورهای همسویی چون کامبوج، تایلند، مالزی، قزاقستان، عراق، قرقیزستان، ازبکستان، مصر، افغانستان، اندونزی و غیره، آنان را مجبور به بازگرداندن ایغورهای فراری و پناهنده می‌کند.

۵-۱۰) بازداشت، شکنجه، حبس و اعدام

بسیاری از ایغورها، قزاق‌ها، قرقیزها و سایر مسلمانان قومی ترک‌تبار و همچنین برخی از اتباع خارجی با اتهام جدایی‌طلبی، آشوب‌گری، نقض امنیت ملی، خیانت به کشور، فعالیت‌های تروریستی و افراط‌گرایی، بدون رعایت تشریفات دادرسی عادلانه و خارج از نظارت بین‌المللی و عدم پاسخ به نهادهای حقوق بشری بازداشت، شکنجه، حبس و یا اعدام شده‌اند.

۵-۱۱) نظامی سازی و امنیتی نمودن استان شین جیانگ

پس از ورود چن کوانگو^۱، دبیر تندرو حزب کمونیست در استان، از سال ۲۰۱۶ تعداد نیروهای نظامی و پایگاه‌های پلیس در این استان چندین برابر شده‌است. کلیه اقدامات مذکور تحت لوای برنامه مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی و جدایی‌طلبی توسط دولت چین بدون توجه به فشار جامعه بین‌المللی و نهادهای حقوق بشری انجام می‌گیرد که در کم و کیف آن، بین دولت چین و مخالفان این طرح اختلافات اساسی وجود دارد و منجر به موضع‌گیری‌های موافق و مخالف میان دولت‌ها و مراجع حقوق بشری شده‌است.

۶- موافقان و مخالفان سیاست‌های دولت چین در شین جیانگ

سیاست‌ها و اقدامات دولت چین در استان شین جیانگ علیه مسلمانان در عرصه ملی و بین‌المللی، با واکنش‌های متفاوتی روبرو شده‌است. برخی موضع‌گیری‌ها با انگیزه‌ها و اهداف مختلفی توأم بوده‌اند. علی‌رغم تنوع واکنش‌ها، می‌توان آن‌ها را ذیل دو رویکرد کلی بازخوانی کرد: ۱- رویکرد مخالفان ۲- رویکرد موافقان.

۶-۱) رویکرد مخالفان

دولت‌های مختلفی به‌صراحت با سیاست‌های اتخاذی دولت چین علیه مسلمانان شین جیانگ مخالفت کرده‌اند. در این رویکرد، دولت‌های مخالف ضمن تأیید فعالیت‌های ضدتروریستی دولت چین و با استناد به گزارش‌های حقوق بشری و «اسناد ۴۰۰ گانه فاش‌شده حزب کمونیست چین» (Ramzy & Buckley, 2019) اعتقاد دارند که مقامات پکن در سایه توجیه مبارزه با تروریسم، اهداف پنهانی را هم دنبال می‌کنند و رویکرد مبارزه با افراط‌گرایی و تروریسم اساساً پوششی برای چینی‌سازی مسلمانان است؛ اقدامات اتخاذشده بسیار فراتر از مبارزه علیه فعالیت‌های تروریستی بوده و اغلب منجر به نقض حقوق بنیادین اقلیت مسلمان به‌ویژه اینورها شده‌است. البته برخی از این طیف، نظیر آمریکا و ترکیه، ضمن محکوم نمودن اقدام دولت‌مردان چین، به دنبال تأمین اهداف و اغراض تجاری و سیاسی خود نیز هستند. کشورهایی که دفاع از حقوق بشر را یکی از دغدغه‌های اصلی شهروندان خود و سایر ملت‌ها می‌دانند و نسبت به نقض حقوق بشر در هر جایی از دنیا واکنش نشان می‌دهند، به برنامه و سیاست چین انتقاد نموده‌اند.

1. Chen Quanguo.

در ۸ جولای ۲۰۱۹، ۲۳ کشور اروپایی و ژاپن^۱ با ارسال بیانیه مشترکی به شورای حقوق بشر سازمان ملل و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل، از چین خواستند تا اردوگاه‌های شین‌جیانگ را تعطیل کند و ضمن انتقاد شدید از نقض حقوق بشر و ابراز نگرانی از نظارت وسیع و سرکوب، خواستار پایان دادن به بازداشت‌های گسترده مسلمانان شدند (Human Rights Council, Letter of 23 states, 2019). در ادامه به مواضع برخی دولت‌های مخالف این سیاست اشاره می‌شود:

۶-۱- آمریکا

مقامات و نهادهای متعدد آمریکایی، در حجمی گسترده، نسبت به اقدامات چین علیه مسلمانان از سال ۲۰۱۸ به بعد واکنش نشان داده‌اند. علاوه بر عامل حقوق بشری، دلیل عمده این واکنش‌ها بیشتر به جنگ سیاسی، تجاری و رقابت‌های قدرت در عرصه جهانی بازمی‌گردد؛ دولت آمریکا با دستاویز قراردادن مسئله مسلمانان در تلاش است توازن قدرت در جهان را به سود خود حفظ نماید. در این ارتباط، مهم‌ترین اقدام کنگره آمریکا تصویب «قانون سیاست‌های حقوق بشر ایغور» در ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۹ توسط مجلس سنا به اتفاق آرا (The U.S. Senate, 2019) و در تاریخ ۳ دسامبر ۲۰۱۹ با عنوان «قانون ۲۰۱۹ ایغورها» توسط مجلس نمایندگان با ۴۰۷ رأی موافق و تنها یک رأی مخالف بود (The U.S. House of Representatives, 2019).

در این قانون، ضمن محکوم کردن فعالیت‌های چین نسبت به مسلمانان و مغایرت و نقض آشکار و هدفمند آن با موازین حقوق بشری، از رئیس‌جمهور آمریکا خواسته شده بود که تحریم‌هایی علیه مقامات سیاسی چین اعمال نماید. به‌منظور اجرای این قانون، وزارت خزانه‌داری آمریکا به دستور ترامپ، دبیرکل حزب کمونیست چین در استان شین‌جیانگ و ۲۸ شرکت معروف تجاری چین را تحریم کرد؛ آنان با در اختیار گذاشتن وسایل محدودسازی مسلمانان از قبیل دوربین، موبایل، نرم‌افزار، ابزارهای پیشرفته هوشمند و غیره با دولت چین همکاری داشتند و ایغورها را به اجبار در تولید کالاهای چینی با حقوق حداقلی در کارخانه‌ها به کار گرفته بودند. در آخرین قانون مرتبط با حمایت از مسلمانان شین‌جیانگ، کنگره آمریکا در سال ۲۰۲۰ قانون دیگری تصویب نمود و ضمن محکومیت

۱. کشورهای امضاکننده بیانیه مشترک: کانادا، ژاپن، ایالات متحده، استرالیا، نیوزیلند، اتریش، بلژیک، انگلستان، آلمان، فرانسه، اسپانیا، دانمارک، استونی، فنلاند، ایسلند، ایرلند، لتونی، لیتوانی، لوکزامبورگ، هلند، نروژ، سوئد و سوئیس.

مجدد اقدامات دولت چین علیه مسلمانان به دلیل نقض آشکار حقوق اقلیت مذهبی مسلمان، بسیاری از مقامات حزب کمونیست چین را تحریم کرد (USA. Congress, 2020).

۲-۱-۶) ترکیه

در سال ۲۰۱۹ ترکیه به‌عنوان اولین و تنها کشور مسلمان با اشتراکات قومی، نژادی، اسلامی با اقلیت مسلمان ایغوری، به‌طور علنی سیاست‌های چین نسبت به مسلمانان ایغوری را مورد انتقاد قرار داد. بسیاری از ایغورها در این کشور مقیم یا پناهنده شده‌اند. گزارش‌های رسمی و غیررسمی متعددی از سوی مقامات ترکیه و نهادهای حقوق بشری در این کشور در حمایت از مسلمانان ایغوری منتشر شده‌است. حامی آکسوی^۱، سخنگوی وزارت خارجه ترکیه، مواضع رسمی دولت‌اش را این‌گونه مطرح نمود: «سیاست جذب سیستماتیک مقامات چینی نسبت به ترک‌های ایغور شرم‌آوری بزرگی برای بشریت است» و «اعلان رسمی سیاست یکسان‌سازی زبانی و دینی در اکتبر ۲۰۱۷، نمونه جدیدی از اقدامات چین برای از بین بردن هویت قومی و دینی ترک‌های ایغور و دیگر جوامع مسلمان در این کشور است.» (Anadolu Agency, 2019, P.1)

۲-۶) رویکرد موافقین

رویه موافقین سیاست‌های دولت چین درمقابل مسلمانان شین‌جیانگ عمدتاً بر محور روابط و تعاملات حسنه این دولت‌ها با دولت چین اتخاذ می‌شود. این دولت‌ها، سیاست و اقدامات دولت چین را مطابق با موازین حقوق بشری و درجهت حمایت از مسلمانان، ارتقا سطح زندگی و رفاه و امنیت آنان تلقی می‌نمایند.

۱-۲-۶) دولت‌های عضو سازمان کنفرانس اسلامی

شورای وزیران امور خارجه سازمان کنفرانس اسلامی در تاریخ ۱ و ۲ مارس ۲۰۱۹ در ابوظبی، در کمال تعجب کشورهای غیراسلامی، رفتار دولت چین نسبت به مسلمانان را طی صدور قطعنامه‌ای تحت عنوان «حفظ حقوق جوامع و اقلیت‌های مسلمان در کشورهای غیرعضو» با توجیه مبارزه با تروریسم تأیید نمود و از تلاش جمهوری خلق چین در مراقبت از امنیت و رفاه شهروندان مسلمان خود استقبال کرد و مشتاقانه خواستار همکاری‌های بیشتری بین سازمان و جمهوری خلق چین شد (OIC, 2019, P.6).

۶-۲-۲) برخی کشورهای اسلامی و همسو

در پاسخ به بیانیه ۲۳ کشور مدعی نقض حقوق بشر، در ۱۲ جولای سال ۲۰۱۹، ۵۱ کشور اعم از کشورهای اسلامی نظیر عربستان، پاکستان و سایر کشورهای همسو با دولت چین، نامه مشترکی به شورای حقوق بشر و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد ارسال نمودند و در آن، از طرح چین تحت عنوان «دستاوردهای چشم‌گیر در زمینه حقوق بشر»، تشکر، تمجید و حمایت کردند. در این بیانیه آمده است: «اکنون امنیت به شین‌جیانگ بازگردانده شده است و حقوق اساسی انسان از همه اقوام در آن‌جا صیانت می‌شود.»^۱ (Human Rights Council, Letter of 23 states, 2019)

۶-۲-۳) جمهوری اسلامی ایران

موضع‌گیری ایران در خصوص رفتار دولت چین در دو دوره و با دو رویکرد قابل بررسی است:

الف) رویکرد اول در سال ۱۳۸۸

مراجعی همچون آیت‌الله نوری همدانی، آیت‌الله مکارم‌شیرازی و آیت‌الله صافی‌گلپایگانی با بیانی محکم، اقدامات چین علیه مسلمانان را جنایت‌کارانه خوانده و به شدت محکوم کرده بودند. رئیس وقت مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرحوم آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی نیز، در خطبه‌های نماز جمعه در روز ۲۶ تیر ۱۳۸۸ از سیاست سرکوب مسلمانان به شدت انتقاد کرده بود. منوچهر متکی، وزیر امور خارجه وقت، در سال ۱۳۸۸ نیز مواضع نگران‌کننده دولت ایران و حمایت از مسلمانان را به اطلاع وزارت امور خارجه چین رسانده بود (پرسمان، ۱۳۹۱، ص. ۳-۶).

ب) رویکرد دوم در سال ۱۳۹۸

ده سال بعد، سخنگوی وزارت امور خارجه در پاییز ۱۳۹۸ با اتخاذ رویکردی محتاطانه و غیرمستقیم، در برابر مصوبه کنگره آمریکا با عنوان «سیاست حقوق بشر ایغورها» موضع

۱. کشورهای صادرکننده بیانیه: «الجزایر، آنگولا، بحرین، بنگلادش، بلاروس، بولیوی، بوركینافاسو، برونئی، کامبوج، کامرون، کومور، کنگو، کوبا، جمهوری دموکراتیک کنگو، جیبوتی، مصر، گینه استوایی، اریتره، گابن، ایران، عراق، کویت، لائوس، موزامبیک، میانمار، نپال، نیجریه، کره شمالی، عمان، پاکستان، فیلیپین، روسیه، عربستان سعودی، صربستان، سومالی، سودان جنوبی، سریلانکا، سودان، سوریه، تاجیکستان، توگو، ترکمنستان، اوگاندا، امارات متحده عربی، ازبکستان، ونزوئلا، یمن، زامبیا، زیمبابوه و فلسطین.»

مخالف گرفت و تحریم مقامات چینی ناشی از آن را شدیداً محکوم کرد (ایرنا، ۱۵ آذر ۱۳۹۸). همچنین دولت ایران بیانیه مشترک کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی در سال ۲۰۱۹ ارسالی به شورای حقوق بشر و کمیساریای عالی حقوق بشر را نیز امضا کرد (Human Rights Council, Letter of 51 states, 2019, P.3).

۷- واکنش دولت چین به رویکرد دولت‌های مخالف

چالش‌ها و تنش‌های بسیار زیاد دولت چین در مدت حدود ۷۰ سال با مسلمانان به‌ویژه اینغورهای ساکن در منطقه شین‌جیانگ و حوادث تروریستی حزب ترکستان شرقی، موضع‌گیری‌های چین در برابر گزارش‌های حقوق بشری و دولت‌های مخالف را براساس مبارزه با تروریسم پی‌ریزی نمود. لذا چین با معرفی خود به‌عنوان یک کشور قربانی تروریسم، برای حفظ صلح، ثبات و امنیت شهروندان خود، این حق را برای خود قائل شده‌است تا اقداماتی علیه فعالیت‌های تروریستی انجام دهد. دولت چین بیشتر موضع‌گیری‌های رسمی و غیررسمی خود را بر محور مذکور و مبارزه با سه شیطان «تروریسم، افراط‌گرایی و جدایی‌طلبی» قرار داده‌است.

برخی مواضع و رویکردهای دولت چین در دفاع از سیاست‌ها و اقدامات خود نسبت به مسلمانان شین‌جیانگ و درمقابل ادعاهای دولت‌های مخالف از این قرارند:

این دولت، تأسیس مراکز آموزش حرفه‌ای را درجهت از بین بردن افکار تروریستی و افراط‌گرایی مذهبی می‌داند که کاملاً مطابق با قانون اساسی و موازین حقوق بشری جهانی است و منکر تمام ادعاهای مندرج در گزارش‌های حقوق بشری می‌شود و اقدامات چین را درجهت حفظ ثبات و امنیت شهروندان مسلمان تلقی می‌کند (CERD, 2019).

دولت چین، توصیه‌ها و سؤالات مطرح‌شده از سوی دولت‌های مخالف، نهادهای حقوق بشری منطقه‌ای و جهانی نسبت به سیاست‌های اتخاذی خود درخصوص مسلمانان را مغرضانه، سیاسی و غیرقانونی و در تناقض با شرایط ملی و قوانین کشورش می‌داند (Human Rights Council, 2019).

همچنین در یک بیانیه رسمی که به شورای حقوق بشر و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل ارسال شده‌است، دولت چین ضمن تشکر از بیانیه حمایتی کشورهای مسلمان و همسو، بیانیه کشورهای غربی و مخالف را سیاسی، خلاف واقع و دخالت در امور داخلی چین می‌داند و مدعی است که عملکرد چین نسبت به مسلمانان، مجموعه‌ای از اقدامات

ضدتروریسم و دفع افراط‌گرایی رادیکال است و در حال حاضر، مردم شین‌جیانگ راضی بوده و امنیت و ثبات به این منطقه بازگشته‌است (Human Rights Council, 2019). در مجموع، این دولت موضع‌گیری کلیه دولت‌های مخالف را مغرضانه، متعصبانه، خلاف واقع و سودجویانه می‌داند و بر ادعای خود مبنی بر عدم رخداد هیچ‌گونه نقض حقوق بشری تأکید می‌ورزد. دولت چین همواره درخواست دولت‌های مخالف و سازمان ملل متحد برای سفر به شین‌جیانگ و بررسی شرایط مسلمانان ایغورو دیگر مسلمانان از نزدیک را رد کرده‌است و این موضوع را پیوسته با حق حاکمیت و دخالت سایرین در امور داخلی خود و عدم همراهی آنان در برنامه چین برای مبارزه با فعالیت‌های تروریستی پیوند زده‌است.

نتیجه

با اجرای طرح جهانی مبارزه با تروریسم، دولت چین قدم‌های مؤثری در این مسیر برداشت و با کنترل مسلمانان، سیاست‌های خود را تنظیم و اجرا نمود. دولت چین با تمرکز بر استان خودمختار و مسلمان‌نشین شین‌جیانگ، اقدامات مختلفی را نسبت به مسلمانان این منطقه انجام داد. محدودسازی حقوق و آزادی‌های آنان به‌ویژه قوم ایغور، تأسیس مراکز بازآموزی عقیدتی و سیاسی و الزام مسلمانان به یادگیری زبان و فرهنگ چینی و دست‌کشیدن از ارزش‌ها و موازین اسلامی از جمله این اقدامات هستند. چنین سیاست و طرحی منجر به درگیری‌های سیاسی و امنیتی دولت چین با مسلمانان شد و حوادث تلخی نیز در مناطق مختلف چین اتفاق افتاد. حزب انحرافی ترکستان شرقی، به‌عنوان یک حزب تروریست جهانی، با سوءاستفاده از این شرایط و انجام فعالیت‌های تروریستی، موقعیت مناسبی را در اختیار دولت چین قرار داد تا نهایت بهره‌برداری از آن را ببرد و کلیه مسلمانان را مشمول طرح مبارزه با تروریسم قرار دهد و حقوق اقلیت مسلمان این منطقه را بسیار محدود نماید.

دولت چین، اکثر مسلمانان به‌خصوص ایغورهای ترک‌تبار را به چشم متهم و تهدیدی جدی علیه وحدت ملی، امنیت کشور و فرهنگ چینی خود می‌داند و به بهانه مبارزه با افراط‌گرایی مذهبی، قومی و تروریسم، هرگونه فعالیت مذهبی مسلمانان را بنابه سلیقه خود مصداقی از افراط‌گرایی دانسته و برای حذف «ویروس‌های آلوده ذهنی» آنها را تحت برنامه بازآموزی سیاسی و عقیدتی، بازداشت، شست‌وشوی مغزی و فرایند چینی‌سازی

قرار می‌دهد. تخریب آثار فرهنگی اسلامی و حذف نمادهای اسلامی از زندگی و فرهنگ مسلمانان را ریشه‌کن کردن افراط‌گرایی می‌داند. در واقع دولت چین در حال پرورش مسلمانانی جدید است که از فرهنگ و آموزه‌های اسلامی به‌دور باشند، در فرهنگ چینی ادغام شوند تا دیگر افکار و اندیشه‌های افراط‌گرایی و تروریستی رشد نکنند.

در حالی که برخی از کشورهای مسلمان و همسوی چین از این سیاست دولت چین حمایت نموده‌اند، بسیاری از نهادهای حقوق بشری و دولت‌های مختلف با اجرای چنین طرحی آشکارا اعلام مخالفت کرده‌اند. عمده دلایل مخالفان این است که علی‌رغم مثبت بودن طرح چین در مبارزه با تروریسم در عرصه جهانی، اما رفتار و رویه دولت فراتر از حقوق بشر و حقوق اقلیت‌های مذهبی بوده‌است. دولت در پوشش مبارزه با افراط‌گرایی و تروریسم، در عمل برنامه دیگری، یعنی چینی‌سازی مسلمانان و نابودی فرهنگ و ارزش‌های اسلامی قوم اقلیت مسلمان، را درپیش گرفته‌است. از این جهت، سیاست اتخاذی چین مغایر با موازین حقوق بشر خوانده می‌شود.

موافقان که عمدتاً دولت‌های اسلامی و همسو با سیاست‌های چین می‌باشند، معتقدند که سیاست‌های اتخاذی چین در قبال مسلمانان، در جهت حمایت از حقوق مسلمانان و باعث افزایش رفاه و کاهش تروریسم شده‌است. با تبیین دیدگاه‌های موافقان و مخالفان می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که هرچند کلیت سیاست اتخاذی چین در مبارزه با تروریسم مثبت ارزیابی می‌شود، اما در هر دو دیدگاه افراط و تفریط صورت گرفته‌است. قدر متیقن در هر دو دیدگاه، مثبت بودن طرح مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی قابل درک است؛ اما مخالفان از این موقعیت هم سوءاستفاده نموده و با رویه افراطی، اغراض سیاسی و تجاری خود را در ارزیابی سیاست‌های چین دخیل و موضوع را بسیار بزرگ‌نمایی نموده‌اند. اما اکثر ادعاهای آن‌ها در زمینه نقض حقوق بشر و حقوق اقلیت مسلمان صحیح به‌نظر می‌رسد. از طرفی، کشورهای مسلمان و عضو سازمان کنفرانس اسلامی نیز در ارزیابی موضوع تفریط نموده‌اند، چرا که با نادیده انگاشتن واقعیت چینی‌سازی مسلمانان و نابودی فرهنگ و ارزش‌های اسلامی در شین‌جیانگ، اقدام به حمایت از سیاست‌های چین علیه مسلمانان نموده‌اند.

منابع

- امام، س.ج. (۱۳۹۷). *تاریخ اسلام در چین*. تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- پرسمان. (۱۳۹۱). علت عدم موضع‌گیری در برابر چین و روسیه به دلیل کشتار مسلمانان چین و چین. قابل دسترسی در: <https://www.porseman.com/article>
- سخنگوی وزارت خارجه و تحریم‌های آمریکا علیه ۲۸ نهاد و شرکت چینی. پایگاه خبری ایرنا، ۱۵ آذر ۱۳۹۸. قابل دسترسی در: <https://www.irna.ir/news/83582917>
- عباسی، ج؛ خسروی، ا. (۱۳۹۸). روابط سیاسی دولت ایدیقوت با مغولان مرکزی. *تاریخ روابط خارجی*، ۲۰ (۷۹).
- گلدنی، د. (۱۳۸۵). اسلام در چین؛ هم‌گرایی یا تجزیه‌طلبی. *تاریخ پژوهان*، شماره ۵.
- لغت‌نامه دهخدا، «ترکستان شرقی و ایغورها». درگاه واژه‌نامه، ۱۳۹۹. قابل دسترسی در: <https://www.vajehyab.com/dehkhoda>
- مرادزاده، ر. (۱۳۸۲). چگونگی نفوذ و گسترش اسلام در چین. مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی.
- وزارت امور خارجه (۱۳۶۸). *آشنایی چین*. تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌الملل.
- وضعیت مسلمانان و شیعیان در چین. پایگاه خبری حوزه، ۱۳۹۶. قابل دسترسی در: <https://fa.abna24.com/news>
- Anadolu Agency (2019). *Turkish Foreign Ministry's February 9, 2019 statement on Muslim Uyghurs*. Available at: <https://www.aa.com.tr/fa>.
- Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (8 October 2019). *Chinese Government's Follow-up Response to the Concluding Observations of the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. Available at: <https://www.hrichina.org/en/press-work/hric-bulletin/hric-translation-chinas-follow-response-un-committee-elimination-racial>.
- Global Information Society Watch, (2019), "Algorithmic Oppression with Chinese Characteristics: Against Xinjangs Uyghurs", <https://www.giswatch.org>.

Human Rights Council (15 February 2019). *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review – China (Addendum: Views on conclusions and/or recommendations, voluntary commitments and replies presented by the State under review)*. Available at: <https://digital.library.un.org/record/3812765?ln=en>.

Human Rights Council (2019), “Letter dated 26 July 2019 from the Permanent Representative of China to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council”, A/HRC/41/G/22, 9 August 2019, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/undoc/gen/G19/241/24/pdf/g1924124.pdf?OpenElement>.

Human Rights Council (23 July 2019). *Letter dated 8 July 2019 from the Permanent Representatives of –State on China, (Statement of 23 States)*. Available at:

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/undoc/gen/g19/223/89/pdf/g1922389.pdf?OpenElement>.

Human Rights Council (9 August 2019). *Letter dated 12 July 2019 from the representatives of State (Statement of 51 States) on China*. Available at:

https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=39&su=49.

Organization of Islamic Cooperation (OIC) (2019). *Resolution on “safeguarding the rights of Muslim communities and minorities in non-OIC member states on China*, oic/cfm-46/2019/mm/res /final. 46TH Session of the Council of Foreign Ministers, Abu Dhabi on March 1 and 2, 2019. Available at:

<https://www.oic-oci.org/docdown/?docid=4447&refid=1250>.

People’s Congress of the Xinjiang Uyghur Autonomous Region (pcxua) (2018), Standing Committee of the 13th, Revised Xinjiang De-Extremism Regulations, October 9, 2018,

<http://www.xjpcsc.gov.cn/t4028e49c665347630166588b8cf40001001.html>; 1009.

Ramzy, A. & Buckley, Ch. (16 November 2019). The Xinjiang Papers, 'Absolutely No Mercy': Leaked Files Expose How China Organized Mass Detentions of Muslims. *The New York Times*. Available at:

<https://www.nytimes.com/interactive/2019/11/16/world/asia/china-xinjiang-documents.html>.

The U.S. 116th Congress (2020/17/06). Uyghur Human Rights Policy Act of 2020. *Public Law*, No.116-145. Available at:

<https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/3744>.

The U.S. House of Representatives (2019). *The Uighur Intervention and Global Humanitarian Unified Response Act (uighur Act)*. Available at:

<https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/178/>.

The U.S. Senate (2019). *H.R.649 – Uyghur Human Rights Policy Act of 2019*. Available at:

<https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/649>.

Wye, R. (2018). *The entire Uyghur population*. Available at:

<https://web.archive.org/web/20180922121440>.

سال بیست و چهارم / شماره نود و چهارم / تابستان ۱۴۰۰

References

Abbasi, J., & Khosravi, A. (1398 AP). The political relations of the Idiqut government with the central Mongols. *History of Foreign Relations*, 20(79). [In Persian]

Anadolu Agency (2019). Turkish Foreign Ministry's February 9, 2019 statement on Muslim Uyghurs. Retrieved from: <https://www.aa.com.tr/fa>.

Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (8 October 2019). Chinese Government's Follow-up Response to the Concluding Observations of the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination. Retrieved from:

<https://www.hrichina.org/en/press-work/hric-bulletin/hric-translation-chinas-follow-response-un-committee-elimination-racial>.

Dehkhoda, A. A. (1399 AP). Dictionary of Dehkhoda, "East Turkestan and Uighurs". Retrieved from:

<https://www.vajehyab.com/dehkhoda>. [In Persian]

Global Information Society Watch, (2019), "Algorithmic Oppression with Chinese Characteristics: Against Xinjangs Uyghurs", <https://www.giswatch.org>.

Goldeni, D. (1385 AP). Islam in China; Convergence or separatism. *Historians*, (5). [In Persian]

Human Rights Council (15 February 2019). Report of the Working Group on the Universal Periodic Review – China (Addendum: Views on conclusions and/or recommendations, voluntary commitments and replies presented by the State under review). Retrieved from: <https://digital.library.un.org/record/3812765?ln=en>.

Human Rights Council (2019) , "Letter dated 26 July 2019 from the Permanent Representative of China to the United Nations Office at Geneva addressed to the President of the Human Rights Council", A/HRC/41/G/22, 9 August 2019, [https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G19/241/24/PDF/G1924124.pdf? Open Element](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G19/241/24/PDF/G1924124.pdf?OpenElement).

Human Rights Council (23 July 2019). Letter dated 8 July 2019 from the Permanent Representatives of –State on China, (Statement of 23 States). Retrieved from: [https://documents-dds-ny.un.org/ doc/](https://documents-dds-ny.un.org/doc/)

undoc/gen/g19/223/89/PDF/G1922389.pdf? Open Element.

Human Rights Council (9 August 2019). Letter dated 12 July 2019 from the representatives of State (Statement of 51 States) on China. Retrieved from: https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?c=39&su=49.

Imam, S. J. (1397 AP). History of Islam in China. Tehran: Imam Sadiq University Press. [In Persian]

Ministry of Foreign Affairs. (1368 AP). Familiarity with China. Tehran: Office of Political and International Studies. [In Persian]

Moradzadeh, R. (1382 AP). How Islam infiltrated and spread in China. Mashhad: Astan Quds Razavi Research Foundation. [In Persian]

Organization of Islamic Cooperation (OIC) (2019). Resolution on “safeguarding the rights of Muslim communities and minorities in non-OIC member states on China, OIC/CFM-46/2019/MM/RES/FINAL. 46TH Session of the Council of Foreign Ministers, Abu Dhabi on March 1 and 2, 2019. Retrieved from: <https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=4447&refID=1250>.

People’s Congress of the Xinjiang Uyghur Autonomous Region(PCXUA) (2018), Standing Committee of the 13th, Revised Xinjiang De-Extremism Regulations, October 9, 2018, <http://www.xjpcsc.gov.cn/t4028e49c665347630166588b8cf40001001.html>; 1009.

Porseman. (1391 AP). The reason for not taking a stand against China and Russia due to the killing of Muslims in China and Chechnya. Retrieved from: <https://www.porseman.com/article>. [In Persian]

Ramzy, A. & Buckley, Ch. (16 November 2019). The Xinjiang Papers, ‘Absolutely No Mercy’: Leaked Files Expose How China Organized Mass Detentions of Muslims. The New York Times. Retrieved from:

<https://www.nytimes.com/interactive/2019/11/16/world/asia/china-xinjiang-documents.html>.

State Department spokesman for US sanctions against 28 Chinese companies. (December 6, 2017). Retrieved from: <https://www.irna.ir/news/83582917>.

The situation of Muslims and Shiites in China. (2017). Retrieved from: <https://fa.abna24.com/news>. [In Persian]

The U.S. 116th Congress (2020/17/06). Uyghur Human Rights Policy Act of 2020. Public Law, No.116-145. Retrieved from: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/3744>.

The U.S. House of Representatives (2019). The Uighur Intervention and Global Humanitarian Unified Response Act (UGHUR Act). Retrieved from:

<https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/178/>.

The U.S. Senate (2019). H.R.649 – Uyghur Human Rights Policy Act of 2019. Retrieved from: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/649>.

Wye, R. (2018). The entire Uyghur population. Retrieved from: <https://web.archive.org/web/20180922121440>.

